

Lektor: Kaskötő Marietta zenetörténész egyetemi tanár
Nagy korok - Nagy mesterek 2019/20
„A” Döntő
T U D O D - E?

A R S N O V A

Tudod-e, hogy

- ... Párizsban már a XIV. század elején kialakult egy új művészeti irányzat?
- ... kora **a 14. század idejére helyezhető**, egy bő évszázadon át, **nagyjából 1330 - 1420-ig tartott**. Neve: **Ars Nova - Új művészet?**
- ... elnevezése elsősorban **Philipp de Vitry** 1322 - 23 között keletkezett írásának címéből eredeztethető?

Tudod-e, hogy

- ... az új irányzat jellemzője volt többek között, hogy **feloldotta a terc hangköz tilalmát**, amelyet attól fogva használtak a harmóniákban? Továbbá **megjelentek a bonyolultabb ritmusképletek**, például **a szinkópák** és **megjelent az ütemfajták váltakozása?**

Tudod-e, hogy

- ... a század közepén **Párizsból tovább terjedt** más országokba, **például Itáliába?**

Tudod-e, hogy

- ... az **Ars Nova legnagyobb és legfontosabb alakja** az **c. 1300 - 1377-ig élt Guillaume de Machaut** (Gíjjom dö Masót) francia költő és zeneszerző volt?

A R E N E S Z Á N S Z

Tudod-e, hogy

- ... az Ars Nova-t a **Reneszánsz** követte?
- „, a Reneszánsz **az ember nagyságá, életörömét hirdette?**

Tudod-e, hogy

- ... földrajzi kiterjedése után a Reneszánsz területének neve **Németalföld** lett?

Tudod-e, hogy

- ... a reneszánsz **három belső korszakra** oszlik?
- ... nagyjából **1420 - 1490 K o r a i R e n e s z á n s z** *A vezető szerep az északi mestereké* (franko-flamand - németalföldi komponisták). *Az Ars Novától örökölt formák átalakultak, jelentkezett az imitációs elv.*

- ... **1490 - 1560 A Reneszánsz Fénykora.** *Az imitációs technika általánossá vált - Új műfajok születtek - Nemzeti stílusok jelentkeztek - A hangszeres zene kimunkálta önálló kereteit*
- ... **1560 - 1600 Késői Reneszánsz.** *Az énekes polifónia összefoglaló szakasza - A fejlődés iránya a Barokk felé mutat.*

Tudod-e, hogy

- ... az Ars Nova záró és a korai reneszánsz első évtizedeiben, **1397-től** 1474-ig élt és alkotott **Gillaume de Du Fay** a XV. század egyik legnagyobb francia zeneszerzője .
- ... **Du Fay zenéje az Ars Nova, a késő középkori francia hagyományok és az itáliai utazások** alatt megismert korai reneszánsz stílus **szintéziséből született?**

Tudod-e, hogy

- ... **Du Fay volt az új zenei stílus képviselője?**
- ... legfontosabb műfaja az **ötrészes, polifonikus mise volt, amelyekben a liturgikus témák mellett világiakat is felhasznált?**
- ... **L' homme armé** című művéből idézünk?

Tudod-e, hogy

- ... a Reneszánsz három fő énekes műfaja a **Mise - Motetta - Madrigál** volt?
- „, a XVI. században már a hangszeres zenének is több válfaja volt, pl.. **preludium - canzona - fantázia - tánczene - intavoláció - variáció - lantra és szólóénekre írt dal?**

Tudod-e, hogy

- ... a Reneszánsz legfőbb szerkesztési elve a **polifonia** volt?
- „, ellentéte a **homofonia** volt?

Tudod-e, hogy

- ... a reneszánsz zene fejedelmének nevezett zeneszerző **Josquin des Pres** (Zsoszken dé Pré) volt?
- ... **Működése következtében végérvényesen vége lett a középkori zenének?**

Tudod-e, hogy

- ... a reneszánsz zene nagyfejedelme **Giovanni Pierluigi da Palestrina** volt? (Dzsovanni Pierluidzsi da Palesztrina)

... Palestrina a **kontrapunkt**, az **ellenpont** mestere volt?

... a **polifonia** mestere jelzővel is illetik?

... Palestrina kompozíciós technikáját **Palestrina stílus** néven ma is tanítják?

Tudod-e, hogy

... a nagy utazó németalföldi zeneszerző minden stílus, minden műforma ismerője **Orlando di Lasso - Orlandus Lassus** - volt?

... zeneszerzői arculatának kialakulásához nagy mértékben hozzájárultak **francia, angol, olasz, német földön tett utazásai?**

Tudod-e, hogy

... a három nagy reneszánsz zeneszerző közül **Palestrina: Papae Marcelli** című **miséje** és **Lassus: Zsoldosszerenád** című **madrigálja** részletét idézzük?

BAROKK

Tudod-e, hogy

... megközelítőleg **1600 - 1750-ig tartott a** Reneszánszt követő **Barokk** kor?

... a barokk zene hangvétele **ünnepélyes?**

... a barokk zene szembe állítja egymással **az ellentéteket?**

(Ilyenek: *a lassú-gyors - halk-hangos - vízszintes dallamok-függőleges akkordok*)

Tudod-e, hogy

... az olasz **korabarokk** egyik híressége **Claudio Monteverdi?**

... az olasz barokk egy másik nevezetes személyisége, a concerto grosso négyteteles műfajának megteremtője **Archangelo Corelli** (Arkandzselo Korelli)?

... egy harmadik jeles zeneszerzője - aki 555 maga által szonátának nevezett darabot írt - **Domenico Scarlatti?** (Domeniko Szkarlatti)

Tudod-e, hogy

... a francia barokk középpontjában **az opera** állt?

Tudod-e, hogy

... a francia barokk zene három óriása: **Jean Baptiste Lully** (Zsan Baptiszt Lüllli), a Firenzéből Párizsba költözött olasz muzsikusként, **Francois** (Fanzsoá) **Couperin** (Kupren) a zongoramuzsika újjáteremtője és **Jean Philipp Rameau** (Zsan Filipp Rámó), a modern zenei gondolkodás alapvetője?

Tudod-e, hogy

... a barokk a **legnagyobb formaalkotó** korszak?

Tudod-e, hogy

... a barokk legjelentősebb énekes műfajai: **Oratorium - Passio - Kantáta - Mise - Opera?**

... **1594 farsangján** Olaszország **Firenze** nevű városában született az **első opera?**

... az első opera szerzője: **Jacopo Peri?**

... hogy az első opera címadója **Dafné**, a szép nimfa volt?

Tudod-e, hogy

... a barokk a zene első nagy hangszeres korszaka? Minden készen állt arra, hogy kialakulhassanak a zene szólóhangszerekre, kiségyüttesekre és zenekarokra írt új formái. Többek között **a barokk szonáta - a concerto - concerto grosso - fuga - trioszonáta - szvit stb.?**

Tudod-e, hogy

... **Antonio Vivaldi** a hangszeres és énekes művek sokaságát hagyta ránk?

... Vivaldi zenetörténeti jelentősége a **versenymű** végleges kikristályosodásában rejlik?

... hogy a **Négy évszak** című sorozatából a **Tavaszi** egy részlete hangzik el?

Tudod-e, hogy

... a barokk zene és az egész zenetörténet legnagyobb egyénisége **Johann Sebastian Bach?**

... élete utolsó 27 esztendejének helyszíne **Lipcse** városa volt, ahol a **Tamás templom** karnagyává nevezték ki?

... Bach nagyformátumú énekes műve közül általánosan ismertek **a János passió - Máté passió - H-moll mise**. --- szóló hangszerre írt művei közül az **angol szvit - francia szvit - a Wohltemperiertes Klavier**

.. a concertok, versenyművek közül az **A-moll hegedű verseny - a Brandenburgi versenyek - D-dúr concerto**

Tudod-e, hogy

... a hangversenyek közönségének egyik nagyon kedvelt műsorszáma Bach **D-moll toccata és fuga** című darabja?

Tudod-e, hogy

... a német barokk másik nagy alakja a fiatalon Angliában letelepedett **Georg Friedrich Händel?**

... Két feladata is volt Angliában. Az egyik: **olasz stílusú operák** megismer-tetése, az angol közönséggel, a másik: **nagyszabású oratóriumok** komponálása.

Tudod-e, hogy

... az egyik legismertebb oratóriuma a **Messiás?** legismertebb részlete a **Halleluja?**

R O K O K Ó

Tudod-e, hogy

... a XIX. század **1720 és 1750 közötti időszaka** szembefordul a barokk monumentalitással és zsúfoltsággal?

... az időszak formái **arányosak?**

... zenéjének hangvétele **könnyed?**

... a cifrázások megfelelő közegei a **dal, a tánc** és a **vígopera?**

Tudod-e, hogy

... a késő barokk ezen időszakának neve: **Rokokó?**

... a rokokó időszakának másik neve: **preklasszikus?**

Tudod-e, hogy

... a Rokokóban **kialakultak az új hangzástömbök?**

... a Rokokóban **dallamos témák** alakultak ki?

... a polifóniát **felváltotta a homofónia?**

... kialakult a **témaszerkesztés kérdés-válasz rendszere**

Tudod-e, hogy

... a Rokokó időszakában a német városok közül zenetörténeti szempontból **Mannheim** emelkedett ki? Ott alakult ki **a mai szimfonikus zenekar őse**.

Tudod-e, hogy

... a „Mannheimi Iskola” tevékenysége **nélkül elképzelhetetlen a bécsi klasszicizmus?**

Tudod-e, hogy

... J. S. Bach fiai kiváló képviselői voltak a Rokokó zenéjének . Külön említésre érdemes **Philipp Emanuel Bach**, aki Németországban élt és alkotott valamint **Johann Christian Bach**, aki az angol zenei élet kiválósága lett.

... **Johann Christian Sinfonia Concertante** című műve kitűnően érzékelteti a hallgatókkal, hogy milyen a rokokó zene *arányos formája, könnyed hangvétele*, milyenek *cifrázatai*?

B É C S I K L A S S Z I C I Z M U S

Tudod-e, hogy

... a bécsi klasszicizmus dallamközpontúsága szemben áll **a barokk polifóniával?**

... a dallam **egyszerűen** szólal meg a bécsi klasszikus mesterek műveiben?

Tudod-e, hogy

... **Josef Haydn** - születési helye **Rohrau**, - ideje **1732?**

... **Wolfgang Amadeus Mozart** - szülővárosa **Salzburg** - születési éve **1756?**

... **Ludwig van Beethoven** - szülővárosa **Bonn** - születésének éve **1770?**

Tudod-e, hogy

... Haydn már fiatalon az Eszterházy hercegek szolgálatába lépett? **Csaknem harminc évet töltött Magyarországon előbb Eszterházy Pál herceg, majd Eszterházy Fényes Miklós herceg udvari muzsikusaként..**

... **Kismarton** és **Eszterháza** voltak szolgálatának helyszínei?
... *az udvari élet legfőbb zenei vezetője volt- udvari karmester - udvari zene szerző - kamaraműveket írt a herceg számára - szimfóniákat és egyéb műveket a muzsikusok számára - az operaszínpad irányítója volt - ő irányította a marionett színházat is?*

Tudod-e, hogy

... ezt követően Bécsbe költözött, majd eleget tett angliai meghívásának, ekkor írta 12 szimfóniáját **Londoni szimfóniák** címmel?

Tudod-e, hogy

... Mozart már **4 éves korában zongorázni és hegedülni tanult, 5 éves korában már komponált?**

... édesapja nagytehetségű kisleány számára hangversenyutakat szervezett, többek között például **Németország - Olaszország - Franciaország - Anglia** voltak a koncertsorozatok helyszínei?

Tudod-e, hogy

... Mozart életműve magában foglalja a század minden műfaját?

Legkedvesebbek voltak számára: **operái - szimfóniái - versenyművei - vonósnégyesei**

Tudod-e, hogy

... Mozart műveiből árad a költészet **tiszta derűje?**

... Mozart műveiből árad a mély érzések **férfias mérséklete?**

... Mozart műveiből árad a drámai összeütközések **hatalmas ereje?**

... Mozart műveiből árad **a színek, ritmusok, hangulatok gazdagsága?**

Tudod-e, hogy

... Beethovent mindenütt **ünnepelt mesterként** fogadták?

... Beethoven műveit a **nagytömegeknek** írta?

... Beethoven életműve **22 műfajba** sorolható?

Tudod-e, hogy

... a három nagy bécsi mester életében fontos helyet foglalt el a bécsi klasszika legmagasabbrendű formai alakzata: a **szonátaforma?**

.. a négy tételben építkező zenei formának a neve **szonáta**?
... a szonáta műfajának legnagyobb alkotói **Mozart és Beethoven** voltak?

Tudod-e, hogy

... **Beethoven** „**Appassionata**” című szonátáját **Brunswick Ferencnek** ajánlotta?

Tudod-e, hogy

... azt mondják, a **szimfónia** nem más, mint egy zenekarra írt szonáta

„, **Haydn 104** szimfóniát írt?

... Mozart **több, mint 50-et**?

... Beethoven **9-et**?

Tudod-e, hogy

... a Mozart szimfóniái közül idézett mű címe: **Jupiter szimfónia**?

Tudod-e, hogy

... annak a műfajnak a neve, amelyben a zenekar élén szólóhangszer (hangszerek) szólal(nak) meg: **versenymű**?

... a versenymű formája a szonátáéval egyidőben alakult ki, a versenyműnek **3 tétele van**?

Tudod-e, hogy

„, mind a három bécsi klasszikus mester írt versenyművet. Igaz, **Beethoven** csak egyet, de a **D-dúr hegedűverseny** - úgy tartják - a versenyművek versenyműve?

Tudod-e, hogy

... a bécsi klasszicizmus legkiemelkedőbb, legfontosabb kamarazenei együttese a **vonósnégyes volt**? Csodálatos bennük a **hangszerek párbeszéde**? Hangzásvilágát, irodalmát **Haydn** teremtette meg? **83** vonósnégyest írt?

